

Hvad Kvinderne ikke kan miste.

Naar Ellen Key i sit paa saa mange smukke og store Tanker rige Foredrag om „Hvad Mændene vinder, og Kvinderne taber ved Kvindernes Ligestillethed“, gjorde Kvindernes Tabskonto op, var det dog, som om hun var gaaet lidt udenfor Livet, som det virkelig er, og ved at se det gennem Digterens og Idealistens Brillen havde forstørret Tabet af Værdier, som vi i Virkeligheden enten ikke ejer eller ogsaa ikke vil komme til at miste. Der var hovedsaglig tre Ting, vi skulde komme til at miste: Mændenes Ridderlighed, vor egen Optimisme og en Del af Hjemmets Muligheder for Lykke.

Det er ikke første Gang, Tabet af Mændenes Ridderlighed bliver stillet frem for os som en alvorlig Følge af vore Bestræbelser i den ene eller anden Retning, der er derfor gode Grunde til noget nærmere at granske Arten af dette Tab d. v. s. undersøge, hvorledes og hvori Mændenes Ridderlighed hidtil har vist sig, og hvad vi kan risikere at miste af den.

Hvor kommer egentlig Ridderligheden, den saa ofte omtalte Ridderlighed, mod Kvinderne til Syne i det offentlige Liv?

Ser vi noget af den paa det religiøse Omraade, hvor Kvinderne i hvert Fald oftest har været dem, paa hvem Skylden for alt ondt, alt urent og al Synd med Forkærlighed blev væltet? Har Filosoferne i deres Systemer vist Spor af Ridderlighed mod Kvinderne? Hvor giver den sig Udtryk paa det moralske Omraade, hvor Lovene, baade skrevne og uskrevne, har været meget haardere mod Kvinden end mod Manden, og hvor hun ofte *alene* har maattet sone og bære Følgerne af, hvad de begge havde forbrudt? Møder den os i de Love og Forordninger, som regulerer Livet i Samfundet eller mellem Manden og Kvinden, og som til alle Tider og hos alle Folk, vort eget ikke undtaget, har været præget af alt andet end Retssind mod Kvinderne?

Hvor faar vi Øje paa den i det daglige Liv med dets for alle, Mænd saavel som Kvinder, lige nødvendige og haarde Kamp for Tilværelsen? Ser vi noget af den

hos Arbejdsgiverne med deres Udsvedningssystem mod Kvinderne, eller møder vi den hos de arbejdende Mænd, som har gjort alt, hvad de kunde, for at lægge Hindringer for Kvinderne, da disse, tvungne af Naturens haardeste og mest ubønhørlige Lov, blev drevet ind paa Arbejdsmarkedet? Hvor kommer den til Syne i de almindelige gængse Anskuelser med deres endnu i vor Tid ganske utilslørede Kvindeforagt, og hvor findes den f. Eks. hos mange af de Mænd, som styrer deres Hus „med et Slag i Bordet“?

Nej, hvis vi ikke vil medregne den Slags nu heldigvis mere og mere forsvindende Ridderlighed, som har faaet sit mest fremtrædende Udtryk i de saakaldte „Taler for Kvinden“, men udelukkende holde os til Realiteter og Fakta, da maa man indrømme, at det er lykkedes Mændene ganske godt og omhyggeligt at skjule ikke alene selve Ridderligheden, men ogsaa alle Anlæg for den, som muligvis kunde findes. Den kan vi altsaa ikke miste, thi man kan ikke miste, hvad man aldrig har ejet.

Hermed vil jeg ikke sige, at mandlig Ridderlighed ikke eksisterer, thi heldigvis findes den, og heldigvis er den af en saadan Art, at den kommer vi ikke til at miste ved vor Kamp for Retfærdighed og ved vor Stræben efter at paalægge os selv nye Pligter. Thi den Ridderlighed findes og fandtes altid hos de bedste, de ædlestes Mænd, den har sin dybeste Grund i deres Retfærdighedsfølelse, og den er bygget paa deres Agtelse for os. Saa længe vi altsaa opfylder vore Pligter, saa længe vi ikke svigter deres Tillid til os, saa længe behøver vi ikke at frygte for at miste denne den bedste af al Ridderlighed. Tværtimod, det er meget troligt, at den i Stedet vil vokse, naar Mænd og Kvinder mødes i Samarbejde og Solidaritet for det almene bedste.

Saa er der Optimismen! Er det ikke i Bund og Grund en Fejltagelse med Kvindernes store Optimisme? Kvinder, betragtet som Helhed, har maattet gaa i en haard Skole, selve Livet tvinger

dem til at nedstemme deres Forordringer til det mindst mulige, og Erfaringen gør ofte deres Haabløshed forklarlig. Den glade Optimisme, som tror sig i Stand til at flytte Bjerge, vilde det være et uerstatteligt Tab at miste, *hvis* vi ejede den, men det gør vi ikke. Vi tror sikkert ikke, at vi er kaldede til at frelse Verden, vi tror heller ikke, at vi formaar at gøre alt det skæve lige, men hvad vi tror, hvad vi haaber, hvad vi ved, det er, at *hvis* baade Mænd og Kvinder i Forening faar Lov at bestemme Retningen af det lille bitte Hanefjed, efter hvilket vi nøje ved, at Udvikling og Reform kommer til at gaa, da vil i det mindste Retfærdighedens og Retsindets Krav ske lidt mere Fyldest i Verden, end hvad der nu er Tilfældet. Deri ligger vor eneste, vor hele Optimisme, og den kan vi ikke miste, den kommer vi heller ikke til at miste, thi den udgør inderst inde den stærkeste Drivkraft til al vor Stræben.

Det alvorligste Tab vilde dog være, at vi under Kampen mistede vore Muligheder for hjemlig Lykke, vor Ret til et lykkeligt Familieliv. Men er det saa aldeles sikkert, at vi gør det? Ligesom alt andet har jo ogsaa Begrebet hjemlig Lykke lidt efter lidt gennemgaaet visse Forandringer. Det kan jo hændes, at Hjemmet i fordums Dage, da Livet ligesom stod mere stille var den afsondrede Plet for Ro og Fred, som helt tilfredsstillende *alle* dets Medlemmer, som fandt tilstrækkelig Næring for deres aandelige Liv i Samværet med hverandre. Men saa kom der jo en Tid, da Livet blev et andet og mere besværligt, og da Manden paa Grund af sit Arbejde, paa Grund af Smag og Interesser mere og mere gled bort fra Hjemmet ud til Livet derude. Ellen Key har mere end træffende skildret, hvor meget Kvinderne har lidt ved at skulle blive ene tilbage i Hjemmet, afsondrede fra det bevægede Liv derude, medens Mændene tilfredsstillende deres Trang til Arbejde og Adspredelser, til Interesser og nye Indtryk, til lovgivende Ideer og Impulser udenfor Hjemmet. Denne Mændenes Vej bort fra Hjemmet har imidlertid Livet selv i dets stadige Foranderlighed, med dets